

Recensie: Parsifal*1/2

De Munt Brussel
zondag 6 februari 2011

foto © Bernd Uhlig

Recensie:

De Italiaanse regisseur Romeo Castellucci tekent in de Munt voor de regie van Parsifal, een hoogtepunt uit Richard Wagners carrière. Het werk heeft sowieso al een sterk moraliserend katholiek karakter met religieuze verwijzingen naar de Verlosser, de Verlossing, Goede Vrijdag, het Bloed en Lichaam van Christus. Castellucci doet daar nog een schepje boven door er een stevige ecologische boodschap aan toe te voegen. Dat alles in een encenering die rond camouflage draait, zorgt voor onwennig geschuifel op de operastoel. Nauwelijks kom je immers als toeschouwer in het verhaal of voel je je erbij betrokken. De encenering steekt te veel af met het libretto en de muziek en wijkt ook te veel af van het al behoorlijk statische verhaal, zodat op het einde van de 4 uur durende rit voornamelijk Wagners muziek met de pluimen gaat lopen.

Parsifal gaat over Titurel en diens zoon Amfortas. Die eerste heeft het rijk Monsalvat gesticht, een rijk van de orde van de kuise ridders. Zij beschermen de Graal en de Speer. Klingsor brak ooit de gelofte van kuisheid en werd verstoten uit de orde. Van een woestijn maakte hij zijn eigen tovertuin met mooie vrouwen. Klingsor lokt ridders van Monsalvat naar zijn tuin en laat hun gelofte op de proef stellen door zijn vrouwen. Amfortas had er op een dag genoeg van, trok naar Klingsor maar werd zelf verleid én verloor de Speer. Daarmee werd ie door Klingsor verwond. Enkel een "reine dwaas" kan de wonde helen met hetzelfde voorwerp waarmee de wonde gemaakt is. Die "dwaas" biedt zich al snel aan wanneer in het woud een zwaan "â€" een heilige vogel godbetert - door pijl en boog wordt gedood. De dader weet niet wie hij is en waar hij vandaan komt. Hij trekt naar Klingsor en komt er onder diens macht. Kundry zal hem verleiden en zijn naam onthullen. Het is dan dat ie beseft wat zijn opdracht is: de Speer terug naar Monsalvat brengen.

Castellucci speelt in de drie bedrijven met camouflage. In het eerste zien we geen dappere ridders. Neen, in het woud verbergen ze zich en camoufleren ze zich tegen de vijand terwijl bomen gekapt worden en op het laatst de groendienst in oranje fluo uniformen even op het toneel mag verschijnen. Dat kunnen we meteen catalogeren onder de rubriek: " clichématige visuele operahumor ". Ontzettend knap is wel het lichtplan en de video waardoor we verschillende aspecten van het woud bij nacht tot het ochtendgloren belicht worden. Ook de visuele windsimulatie op de bladeren, is knap gedaan.

Wie van beestjes houdt, komt aardig aan zijn trekken. In deze productie schittert een Schotse collie. De hond staat hier net als in de televisieserie Lassie symbool voor de Verlossing, de redder in nood. Nadeel van de camouflageaanpak is dat je nauwelijks de gezichtsexpressie van de artiesten ziet. Soms weet je als toeschouwer zelfs niet waar wie precies staat of zit. Dat maakt het ontzettend moeilijk om in het verhaal te geraken. Ook in het tweede bedrijf, in Klingsors strak witte slot wordt het spel tussen voor- en achtergrond gespeeld wanneer vrouwen de achterwand beklimmen. Castellucci laat ons dat bedrijf in een roes meemaken alsof we tijdens de pauze zelf aan de chlorides, acides, cyanides en alcohols hebben gezeten die met tekst en hun effect getoond werden voor dat bedrijf begon. Een kroonluchter helt gevaarlijk scheef, Klingsor zelf blijkt een dirigent met 3 rechterarmen, handen en dirigerestokjes. Soms zien we delen van de scène bijzonder troebel. Videobeelden worden geprojecteerd op een doorschijnend wit gazen doek vooraan het podium. Het

doek zal er quasi het ganse tweede bedrijf blijven hangen en zo een barrière blijven vormen tussen scène en publiek.

De regisseur kiest om drie vrouwen in een Shibari, een Japanse vorm van bondage te hangen. Het aardse (beestig bezit) en het rituele ontmoeten elkaar daarin. Het fascineert een gepensioneerde man enkele rijen voor ons zo danig dat ie er zijn toneel/verrekijker bij neemt. Telkens er een blote tepel te zien is, haalt hij bijna als een geconditioneerde hond van Pavlov zijn kijker boven. Perverten komt men in alle middens tegen ongeacht de leeftijd of klasse!

Het is nochtans het bedrijf waar Wagner een paar zeer sterke muzikale momenten laat horen. Hendrickje Van Kerckhove, Anneke Luyten, Angélique Noldus, Ilse Eerens, Tineke Van Ingelgem, Margriet van Reisen zingen als Klingsors zaubermädchen: "Kom! Kom! Lieflijke knaap! Laat mij voor jou bloeien." en later "Druk mij aan je boezem! Laat mij je voorhoofd koelen! Laat mij je wangen voelen! Laat mij je kussen op je mond!" Een verleidingsscène dus, die niet gespeeld wordt. De dames hebben plaats genomen onder de rechter- en linkerloge aan het podium waardoor de meerstemmigheid volledig tot zijn recht komt tussen links en rechts. We krijgen hen dus niet te zien, de toneelkijker-man moet het stellen met zijn fantasie. Voordeel van de aanpak is, dat Castelucci zo de focus op de zang legt van wat ontegensprekelijk een van de prachtigste muzikale momenten uit de opera is. Ook Anna Larsson mag als Kundry vocaal meermaals schitteren tijdens dat tweede bedrijf. De regisseur trekt die lijn verder door in het derde bedrijf waar we voornamelijk een menigte zien ter plaatse stappen op een loopband. Ook daar is niet altijd duidelijk wie van de personages waar staat in de massa. Hier en daar komt er iemand boven steken of vooraan plaatsnemen. Parsifal toont de Graal wat tot beperkt enthousiasme zal leiden bij het volk. De Graal is immers gelijk aan de Leegte in deze voorstelling, de Speer een levend wezen dat gif en medicijn tegelijk kan produceren.

Castelucci's Parsifal is niet de Graal uit Wagners meesterwerk die we hadden verwacht te zien. De opera is visueel te vol en te moraliserend naar ons aanvoelen. De visueel slimme maar moeilijke en de behoorlijk statische aanpak van Castelucci helpt de opera niet om makkelijker te volgen. Integendeel.

< Bert Hertogs >